

УДК: 65.012.

І.І. Бублик

Інститут підприємництва та перспективних технологій
при Національному університеті "Львівська політехніка"

ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

© Бублик І.І., 2006

Розглянуто питання бюджетної системи, яка відображає економічну, соціальну, зовнішньоекономічну політику держави. Важливою умовою успішного функціонування бюджетної системи має стати поглиблення реформи бюджетних відносин між центральними та регіональними рівнями влади на основі розмежування відповідальності за вирішення економічних і соціальних проблем країни та окремих адміністративно-територіальних утворень відповідним розподілом державних видатків та доходів.

The article is considered with the question of the budget system, which reflects economic, social and foreign economic policy of the state. An important condition of the successful function of the budget system may be the profoundation of the reformation of the budget relations between the central and regional levels of the state authority on the basis of delimitation of responsibility for the solution of the economic and social problems of the country and the separate administrativ-territorial formations with the help of the corresponding division of the state spending and incomes.

Постановка проблеми. Бюджет та бюджетна система загалом належать до тієї сфери суспільного життя, що безпосередньо стосується інтересів всіх і кожного. У бюджеті будь-якої країни відтворені важливі економічні, соціальні, політичні проблеми життя суспільства і людини.

В умовах ринкових відносин і особливо в перехідний період до ринку бюджетна система є найважливішим економічним регулятором. Від того наскільки правильно побудовано бюджетну систему залежить ефективне функціонування всього народного господарства країни, зовнішніх відносин.

Кожна країна має свою бюджетну систему, що відображає її економічну, соціальну, зовнішньоекономічну політику. Важливість питання побудови ефективної бюджетної системи полягає у тому, що через бюджетну систему, зокрема, через її ланки перерозподіляється частина національного доходу, що зумовлено необхідністю створення централізованого фонду грошових коштів для забезпечення суспільних потреб та повного виконання державою своїх функцій.

Стало очевидно, що бюджетна система потребує вдосконалення форм та методів планування бюджетів різних рівнів, ефективного використання бюджетних коштів, міжбюджетних стосунків.

Останніми роками фіскальні тенденції в Україні засвідчують існування фундаментальних вад у роботі субнаціонального сектору держави. Деякі з цих проблем пов'язані із скороченням контролю цього сектору над коштами і викликають занепокоєння у зв'язку з погіршенням якості послуг, які він надає, особливо в соціально-важливих сферах, таких як охорона здоров'я, освіта та соціальний захист. Інші проблеми, пов'язані з доходами, віддзеркалюють нестабільність з року в рік як у рівнях, так і в методах фінансування видатків субнаціональних органів влади.

Існуюча система субнаціональних державних фінансів має дві небажані риси. Перша з них – брак добре визначеної системи видаткових повноважень. Не існує, наприклад, консенсусу з питання про те, який рівень місцевої влади має відповідати за надання та фінансування комунальних послуг. У деяких областях ця стаття видатків передбачена в обласному бюджеті; в інших областях це передбачено в районах, а в окремих випадках порядок змінюється з року в рік, видаткові повноваження переходять з області до районів і навпаки.

Іншим аспектом цієї проблеми є складнощі в розмежуванні надходжень до місцевих та обласних бюджетів. Місцеві посадові особи нарікають, що до обласних бюджетів забирають лівову частку всіх додаткових планових доходів, одержаних в області. Такого роду нестабільні видаткові повноваження та зобов'язання з фінансування спотворюють і позбавляють сенсу фіскальну відповідальність.

Іншою непривабливою рисою існуючої системи є повернення до практики податкового розщеплення, яке підриває ефективне бюджетне управління, позбавляючи місцеві органи влади стимулів до мобілізації додаткових доходів та економії видатків. За діючої системи місцеві органи влади, яким вдалося впорядкувати свої видатки або збільшити доходи, будуть "винагороджені" урізанням частки податків.

Короткий огляд основних вад існуючої системи міжбюджетних розмежувань свідчить про те, що Україна мусить якнайшвидше знайти стабільніший і прогнозований метод фінансування субнаціональних бюджетів – метод, який сприятиме створенню нормальних бюджетних стимулів, посиленню фіскальної підзвітності та досягненню ефективнішого та надійного фіскального вирівнювання [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останній час тему становлення, розвитку та проблем бюджетної системи висвітлювали у наукових роботах зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів, таких як: В.Федосов, В.І.Кравченко, С.А.Буковинський, С.Хегрут, К.В. Павлюка, С.І. Юрія та інших [10,11,14]. Дискусія щодо подальших шляхів розвитку міжбюджетних стосунків в Україні набула особливої актуальності у зв'язку з активізацією розроблення та обговорення проекту Бюджетного Кодексу України [6].

Прийняття в 1996 році Конституції України, закріплення в ній інституту місцевого самоврядування та його матеріальної і фінансової основи зумовило необхідність невідкладного практичного вирішення проблем становлення місцевих фінансів, організації фінансової системи держави на принципово нових засадах. Адже місцеві фінанси є не в усіх країнах. Вони є лише там, де держава визнає право на автономію місцевих органів влади, де вона розмежовує функції та завдання, що покладені на центр і території. Там, де держава бере функції управління на місцях у свої руки, немає місцевих фінансів. У таких країнах фінансова система деформується і домінують лише державні фінанси. Як видно з історичного досвіду, внаслідок цього знижується ефективність державного управління, спостерігається бюрократизм і відчуження людей від влади [3].

Бюджетна система є складовою частиною фінансової системи і має важливе значення в економічній і соціальній політиці держави, тому велика увага приділяється законодавчому регулюванню бюджетної системи [14]. Існують нормативно-правові акти, що стосуються питань формування і дії бюджетної системи України. Правові засади бюджетної системи становлять: Конституція України, виданий на її основі закон України "Про бюджетну систему України", а також закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21 травня 1997 року та інші законодавчі акти та постанови. Економічною основою бюджетної системи України виступає народно-господарський комплекс [3, с.5–10].

Згідно з законом України "Про місцеве самоврядування в Україні" та законом України "Про бюджетну систему України", місцеві бюджети – це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування самостійно розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети [3]. Відповідно до потреб забезпечення державних мінімальних соціальних стандартів, кожен орган місцевого самоврядування повинен мати законодавчо гарантований мінімальний бюджет і доходну базу [5].

В ухваленій в 1996 р. Конституції України встановлено: територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання. Право затвердження і контролю виконання обласних і районних бюджетів надано Конституцією України відповідно обласним і районним радам.

Згідно з Конституцією України на обласні та районні державні адміністрації як органи, що здійснюють виконавчу владу в областях і районах, покладено обов'язки забезпечувати підготовку та виконання відповідних обласних і районних бюджетів, а також звітів про їх виконання. За Конституцією України територіальні громади сіл, селищ та міст можуть об'єднувати на договірних засадах кошти бюджету для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій та установ.

Прийнятий у травні 1997 року Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" деталізував конституційні положення про визначення компетенції місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади у сфері складання, затвердження й виконання місцевого бюджету.

Встановлено, що місцеві бюджети мають бути достатніми для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень та для забезпечення населення послугами не нижче рівня мінімальних соціальних потреб. Встановлено, що під час збалансування місцевих бюджетів не враховуються вільні залишки бюджетних коштів.

Формування мети статті. Метою статті є розгляд, спроба аналізу найважливіших проблем бюджетної системи та напрямки вирішення цих проблем. Об'єктом дослідження є бюджетна система. Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають з приводу формування та використання централізованого фонду коштів на державному та місцевому рівні.

Зі світового досвіду видно, що з розвитком ринкових відносин роль держави в розподільчих процесах має зростати, і бюджет в цьому плані є найдосконалішим засобом для здійснення державою вказаної функції. У більшості розвинутих країн світу через бюджет перерозподіляється від 30 до 50 % валового внутрішнього продукту. Уся проблема в тому як знайти виважені форми і методи цього перерозподілу, що в умовах України є одним з найважливіших завдань. У державі досі не навчилися ефективно використовувати бюджетний механізм управління економікою [9].

Важливою умовою успішного функціонування бюджетної системи має стати поглиблення реформи бюджетних відносин між центральними та регіональними рівнями влади на основі розмежування відповідальності за вирішення економічних і соціальних проблем країни та окремих адміністративно-територіальних утворень шляхом відповідного розподілу державних видатків та доходів. Реалізація цього положення вимагає визначення розміру адміністративно-територіальних утворень. Це має здійснюватись з урахуванням сукупності відносин щодо розподілу і використання фінансових ресурсів, створюваних на відповідній території, перерозподільчих міжрегіональних процесів.

З метою забезпечення загальнодержавної і міжнародної порівнянності бюджетних даних, створення єдиної інформаційної системи зведення державних доходів та видатків на всіх рівнях влади, здійснення належного контролю за виконанням бюджетів, за своєчасним і повним надходженням платежів по видах доходів та платників, а також за цільовим використанням коштів суворо в межах затверджених асигнувань була розроблена система бюджетної класифікації.

Надмірна централізація у витрачання бюджетних коштів, як і звуження фінансових можливостей органів місцевого самоврядування, мають однакові негативні наслідки. Тут потрібна науково обґрунтована концепція розмежування доходів і витрат різних ланок бюджетної системи. Визначальними під час її обґрунтування мають стати фактори ефективного витрачання коштів, посилення контролю з боку держави за господарською діяльністю суб'єктів підприємництва, встановлення залежності між розміром бюджетних витрат і результатами економічної діяльності в регіонах.

Викладення основного матеріалу. Бюджет – складна економічна категорія. Як категорія державний бюджет являє собою систему економічних відносин, що складаються в суспільстві під час формування, розподілу та використання централізованого грошового фонду країни, призначеного для задоволення суспільних потреб. Інакше кажучи, державний бюджет – це грошові відносини, що виникають у держави з фізичними та юридичними особами у зв'язку з розподілом та перерозподілом національного доходу, призначеного для фінансування народного господарства, соціально-культурних заходів та установ, управління державою, укріплення обороноздатності країни [1].

Будучи частиною бюджетних відносин, державний бюджет як категорія характеризується тими самими рисами, які притаманні фінансам загалом, але в той же час має свої особливості, які відрізняють його від інших сфер та ланок фінансових відносин.

Важливою є значення бюджету у розподілі сукупного суспільного продукту та національного доходу. У бюджеті країни акумулюється значна частина знов створеної вартості національного доходу, розподілюваного відповідно до ринкових законів суспільного розвитку для забезпечення розширеного відтворення та задоволення загальнодержавних потреб.

В умовах ринкових відносин розподіл національного доходу відбувався за рахунок створення, розподілу та використання грошових доходів та нагромаджень. До числа таких доходів належать, переважно, державні доходи, доходи підприємств та об'єднань, різних комерційних структур, фінансових груп, банків, а також доходи населення. Значна частина національного доходу

надходить в бюджет прямим перерозподілом – оподаткування державних, приватних та комерційних підприємств. Розподіл частини національного доходу через державний бюджет зумовлений необхідністю створення централізованого фонду грошових коштів для розширеного відтворення та задоволення інших сукупних потреб суспільства, перерозподілом коштів між галузями виробничої та невиробничої сфер життєдіяльності суспільства, а також між економічними районами країни.

Перерозподіл національного доходу між галузями, об'єднаннями, фірмами через державний бюджет зумовлений переважно необхідністю передавання частини чистого доходу із однієї галузі суспільного виробництва в іншу відповідно до планів економічного та соціального розвитку країни, з програмами радикальних економічних перетворень суспільства, для проведення перебудови структури суспільного виробництва тощо.

Такий перерозподіл значною мірою зумовлений різним рівнем технічного оснащення, нерівномірністю розміщення та виявлення нових природних багатств, діючою системою ціноутворення і тим, що під час переходу до ринкових відносин необхідна підтримка з боку держави перспективних галузей виробництва. Перерозподіл національного доходу як між галузями, так і в середині галузей здійснюється за рахунок державних інвестицій та пріоритетного фінансування окремих видів виробництв, високих технологій, інноваційних процесів. Важливим спрямуванням перерозподілу національного доходу є виділення частини коштів на розвиток невиробничої сфери. В умовах ринкових відносин це передусім стосується підтримки державою таких сфер життєдіяльності суспільства, як освіта, здоров'я, наука та культура.

З погляду перспектив формування бюджету, основною закономірністю відтворення в умовах ринку повинна стати тенденція збільшення фонду нагромадження під час розподілення національного доходу України. Це дасть змогу здійснити цілеспрямованішу інвестиційну політику, укріпити матеріально-технічну базу виробництва і тим самим збільшити доходну частину державного бюджету України.

Нові економічні відносини потребують змін і в бюджетній системі. Щодо вирішення цієї проблеми існують різні підходи:

- зберегти бюджетну систему і бюджетний устрій до виходу з економічної кризи, щоб мобілізувати використання фінансів у державі з метою подолання кризових явищ за рахунок розвитку пріоритетних напрямків виробництва, стабілізації національної валюти;
- під час збереження централізованої бюджетної системи надати право місцевим органам влади і управління розпоряджатися коштами, що надходять від комунальної власності підприємств через податки, регулюючи бюджети за рахунок загальнодержавних податків та доходів;
- надати самостійність місцевим бюджетам, консолідувавши у бюджеті України всі бюджети, що становлять бюджетну систему [9].

Розглядаючи питання стосовно збереження бюджетної системи та бюджетного устрою, треба зазначити, що в умовах переходу до ринкової економіки продовжують зберігатися затратні функції держави, супроводжувані спадом виробництва, інфляційними процесами і зменшенням доходів. Нестача коштів на фінансування соціально-культурної сфери, будівництво, оборону та інші заходи у державному бюджеті поповнюється за рахунок кредитів Національного банку та централізованим розподілом коштів між ланками бюджетної системи, що безперечно є позитивним. Негативним є те, що централізований порядок складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів, які входять до бюджетної системи України, породжує в органах влади і всіх ланках управління споживацьке ставлення до них і не стимулює їх діяльність на пошук додаткових коштів у господарствах областей, міст і районів. Саме місцеві органи влади й управління повинні розробляти відповідні заходи щодо поліпшення економічного стану своїх сіл, селищ, районів, міст і областей та вишукування можливостей додаткового залучення коштів в їх бюджети на підтримку діючих установ охорони здоров'я, освіти, культури та фінансування інших заходів, передбачених бюджетами. Адже якщо держава мобілізує кошти для фінансування пріоритетних напрямів економічного розвитку, вона не може достатньо забезпечувати позики, субвенції і субсидії місцевим бюджетам, і останні змушені будуть скорочувати видатки за рахунок мережі установ культури, освіти, охорони здоров'я, що дуже небезпечно.

Реформування спонукає органи місцевої влади і управління до розроблення невідкладних заходів щодо пошуку засобів для фінансування інфраструктури. З Державного бюджету місцевим органам влади та їх бюджетам виділяється мінімум допомоги.

Прийняття консолідованого бюджету, до складу якого входять усі види бюджетів бюджетної системи, пов'язане із значним навантаженням на місцеві органи влади і управління, вимагає від них повної відповідальності за виконання бюджету. Позитивним у консолідуючій схемі бюджету є те, що бюджетна система спирається на економічно і юридично врегульовану сукупність Державного бюджету, республіканського бюджету Автономної Республіки Крим, обласних, міських, районних, селищних та сільських бюджетів. При цьому передбачається повна самостійність місцевих бюджетів і всіх їх ланок, зумовлена наявністю власних та закріплених доходних джерел і правом визначення напрямів їх використання. Негативним моментом є те, що в умовах постійного скорочення виробництва і доходів повна самостійність місцевих рад під час формування бюджетів ще більше поглиблює кризові явища в економіці регіонів [2].

У ринкових умовах бюджет є основним інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів. Надходження до бюджету безпосередньо залежить від стану виробництва. Звичайно одним із важелів досягнення цього має бути ефективна податкова система.

Система оподаткування має забезпечити оптимізацію структури розподілу та перерозподілу національного доходу. Реформування податкової системи має базуватися на принципі збереження доходної частини бюджету і забезпечення обов'язковості та рівнонапруженості у сплаті податків усіма юридичними і фізичними особами, недопущення будь-яких проявів дискримінації до окремих платників або категорій платників податків, а також стосовно оподаткування товарів вітчизняного чи іноземного виробництва.

Своєю чергою можливість утримувати соціальну сферу, забезпечувати соціальний захист населення залежить від стану надходжень до бюджету. Формування доходної та видаткової частини бюджету пов'язане з основними макропоказниками економічного і соціального розвитку України.

У зв'язку з цим хотілося б розглянути ті проблеми, без вирішення яких неможливо говорити про стабілізацію у бюджетній сфері, про економічний розвиток взагалі. Відсутність належного законодавчого регулювання бюджетних правовідносин та механізму відповідальності за порушення бюджетного законодавства спричиняє низку негативних соціально-економічних наслідків. Наша країна має потребу в сильному державному бюджеті, оскільки він повинен істотно впливати на економічний розвиток усіх регіонів, мати реальні інвестиційні зв'язки із народним господарством, забезпечувати регіональну стратегію економічного розвитку країни.

На сьогодні актуальною є проблема бюджетних взаємовідносин. Послідовна реалізація механізму міжбюджетних відносин нині ускладнюється браком бюджетних коштів. Бюджетна практика розвинутих країн свідчить, що кожний з них не вдавалося забезпечити розмежування доходів між ланками бюджетної системи якимось одним способом, завжди застосовували їх комбінацію.

Першим важливим кроком в удосконаленні системи бюджетних відносин має бути закріплення відповідальності за фінансування різних видів державних витрат і формування нормальних взаємовідносин із виконання видаткової частини бюджету.

Перебудова бюджетної системи стосується не лише взаємовідносин між державними та регіональними бюджетами, а й відносин бюджетів вищепоставленого рівня до бюджетів нижчого рівня.

Кошти місцевих бюджетів – основа фінансової бази органів місцевого самоврядування. Однак здебільшого вони не можуть забезпечити ефективного впливу цих органів на соціально-економічні процеси [6].

Однією з проблем у бюджетній сфері залишається питання державних видатків. Ще недостатньо зроблено змін щодо змісту, спрямування бюджетних видатків, методології їх планування і фінансування. Необхідно створити ефективну бюджетну систему, яка б стала інструментом досягнення економічного зростання та забезпечення належного виконання державою своїх функцій.

Потрібно визначитись із моделлю бюджетної системи, що відповідає б закріпленому в Конституції державному та територіальному устрою країни. Це найпринциповіший момент, що забезпечує альтернативи політичного вибору.

Під моделлю бюджетної системи розуміємо спосіб побудови бюджетної системи та організації міжбюджетних взаємовідносин. Світова практика свідчить, що існують три основні моделі

організації бюджетної системи держави.

Перша з них базується на принципах автономії кожного рівня влади, повному розмежуванні різних податків між територіальними рівнями і закріпленні їх за відповідними бюджетами. Друга модель бюджетної системи базується на фіксованому пайовому розподілі основних податків між різними територіальними рівнями. Третя модель, базується на тому, що у державі різні рівні влади застосовують спільну базу оподаткування.

Звичайно в чистому вигляді такі моделі не існують. Кожна країна сформувала специфічну, властиву лише їй, модель бюджетної системи. Таке завдання постало і перед Україною. Враховуючи світовий досвід й життєві реалії, в Україні потрібно побудувати модель бюджетної системи з такими ознаками. Доцільно запровадити центральні, регіональні й місцеві податки, які б повністю зараховувалися до відповідних бюджетів. Такий принцип розподілу фінансових ресурсів варто доповнити пайовим розподілом окремих з нинішніх, так званих "регульованих доходів", на сталій основі, що можна зробити за рахунок закріплення на законодавчому рівні, на довгостроковій основі, частки центрального, регіональних і місцевих бюджетів у таких доходах.

Варто відмовитися від поділу бюджетних доходів в Україні на так звані "закріплені" й "регульовані". Основна частка доходів центрального, регіональних і місцевих бюджетів повинна формуватись на основі їх власних податків і паїв у податках.

Фінансове вирівнювання так званих "бідних" і "багатих" територій потрібно забезпечувати не за рахунок регульованих доходів, а лише на основі системи бюджетних трансфертів (дотацій, субсидій, субвенцій). Саме на цих засадах здійснюється фінансове вирівнювання у всіх розвинених країнах.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Особливої актуальності набувають сьгодні питання, пов'язані з розширенням бази і прав місцевих органів влади щодо формування доходів своїх бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів. З цією метою необхідно переглянути чинне законодавство про місцеві податки та збори, розширити коло об'єктів оподаткування, встановити перелік місцевих податків, обов'язкових до сплати на всій території України.

Механізм фінансового вирівнювання має забезпечити створення порівняно однакових умов для проживання громадян України на всій території держави. На відміну від інших європейських країн, ми маємо разючі відмінності між рівнем та якістю життя у містах та селах, різних за географією та політичною вагою регіонах, що є свідченням, по суті, відсутності державної регіональної політики. Потрібно у законодавчому порядку визначити рівень державних мінімальних соціальних стандартів, які забезпечуються органами місцевого самоврядування на всій території України.

Заходи фінансового вирівнювання мають охопити лише території, які не можуть за рахунок власної доходної бази сформувати гарантовані мінімальні бюджети, а також території, що мають значні надлишки фінансових ресурсів, порівнюючи із середньодушовою забезпеченістю в державі.

Потреби органів місцевого самоврядування у трансфертах із державного та регіональних бюджетів мають визначатись на основі нормативно-розрахункових методів. Отже, в подальших дослідженнях потрібно розробити відповідну формулу вирівнювання – математичну модель, на основі якої території, що потребують фінансової підтримки, отримуватимуть гарантовані трансферти.

Критерієм у розподілі фінансових ресурсів між рівнями влади має стати обсяг обов'язків щодо фінансування тих чи інших сфер, які покладаються на центральну, регіональну та місцеву владу. Отже, розподілові фінансових ресурсів між рівнями влади, має передувати розмежування функцій між державою і місцевим самоврядуванням, між центральною, регіональною і місцевою владами. Саме завдяки цьому буде припинено нинішню практику бюджетних "торгів" між центром і регіонами, практиці, по суті, окремих стосунків Києва з кожним регіоном, залежно від того, яку політичну вагу має та чи інша територія та її керівник у державі [3].

Потрібно реформувати існуючу податкову систему України. Варто значно зменшити частку в системі загальнодержавних податків і збільшити частку місцевих та регіональних податків. Подальший розвиток податкової системи України має передбачати розширення повноважень місцевих та регіональних органів влади в сфері запровадження місцевих та регіональних податків. Саме за таких умов може бути оподаткована "тіньова економіка", послаблений податковий тиск на

тих платників податків, які їх сьогодні дисципліновано сплачують. Першим кроком у реформуванні податкової системи може стати прийняття Закону України "Про місцеві податки і збори", згідно з яким запроваджувався б новий порядок зарахування до місцевих бюджетів місцевих податків і зборів. Доцільно встановити, що місцеві податки і збори не враховуються під час визначення нормативів відрахувань від загальнодержавних податків до бюджетів місцевого самоврядування. Одночасно потрібно встановити, що місцеві податки і збори використовують винятково на видатки розвитку. Це заохочуватиме органи місцевого самоврядування розширювати власну доходну базу.

Потрібно розробити і дослідити нову правову базу фінансової діяльності органів місцевого самоврядування. Вона має передбачати, що органи місцевого самоврядування складають два самостійних бюджети – поточний та бюджет інвестицій і розвитку. Бюджет інвестицій і розвитку має формуватися за рахунок місцевих позик, кредитів, інвестиційних трансфертів та частини податкових надходжень. Потрібно встановити, що використання коштів бюджету інвестицій на поточні потреби забороняється. Варто створити умови для участі органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах. Треба надати їм право створювати власні фінансово-кредитні установи, утворити Центральний банк комунального кредиту, який би функціонував за прикладом західноєвропейських. Доцільно розробити та прийняти закони України "Про фінансові основи місцевого самоврядування", "Про правовий режим майна комунальної власності", "Про унітарні державні та комунальні підприємства", "Про державні та комунальні землі" та інші акти [6].

Найближчим часом необхідно чітко визначити цілі та пріоритети бюджетної політики; включити до складу бюджетів всіх рівнів позабюджетні кошти бюджетних установ і організацій; налагодити систему інформування громадськості щодо стану виконання бюджету та бюджетної стратегії; запровадити чітку та зрозумілу методику визначення міжбюджетних трансфертів; скоротити перелік головних розпорядників відтворення, в умовах ринку повинна бути тенденція збільшення фонду нагромадження під час розподілення національного доходу України. Це дозволить отримати більше коштів з державного бюджету; прийняти Податковий кодекс.

З погляду перспектив формування бюджету, основною закономірністю спрямовану інвестиційну політику, укріпити матеріально-технічну базу виробництва і тим самим збільшити доходну частину державного бюджету України.

У майбутньому роль державного бюджету у соціальних процесах зростатиме. Зумовлено це тим, що саме бюджетні кошти у сукупності з позабюджетними фондами є фінансовим підґрунтям для здійснення соціальних перетворень, переходу на новий рівень соціального обслуговування населення. Крім того, державний бюджет покликаний нівелювати соціальні наслідки розшарування громадян за їхніми матеріальними статками, що зумовлено переходом до ринкових умов господарювання.

1. Вобко А. Про формування у складі державного бюджету України видатків на лісове і мисливське господарство та надходження від його діяльності. // *Економіка України*. – 2006. – №5. – С.11–19. 2. Гушта О.В. Шляхи зміцнення бюджетів органів місцевого самоврядування. // *Фінанси України*. – 2001. – №2. – С.69 – 73. 3. Закон України "Про бюджетну систему України" №253/95 – ВР від 29.06.95. // *Відомості ВРУ*. – 1995. – № 26. 4. Запотріна І.В. Інституційні аспекти реалізації концепції „двох бюджетів” на прикладі російського досвіду. // *Фінанси України*. – 2006. – №9. – С.18 – 30. 5. Каленський. Доходи державного бюджету як дзеркало економіки держави. // *Фінанси України*. – 2006. – №9. – С.10 – 18. 6. Луніна І. Місцеві бюджети України: пошук нових підходів до проведення реформ. // *Економіка України*. – 2000. – №3. – С.31 – 41. 7. Луніна І. Формування місцевих бюджетів у контексті завдань адміністративно – територіальної реформи. // *Економіка України*. – 2006. – №1. – С.23 – 32. 8. Мельник С., Криниця С. Про формування місцевих бюджетів. // *Економіка України*. – 2001. – №2. – С.17 – 23. 9. Огонь Ц.Г. Доходи місцевих бюджетів та напрями їх реструктуризації. // *Фінанси України*. – 2006. – №1. – С.3 – 13. 10. Павлюк К.В. Формування доходів місцевих бюджетів. // *Фінанси України*. – 2006. – №4. – С.26 – 38. 11. Павлюк К.В. Видатки бюджетів на розвиток людського капіталу як чинник економічного зростання. // *Фінанси України*. – 2006. – №9. – С.30 – 38. 12. Слухай С.В., Здерка Н.Я. Формування доходів місцевих бюджетів у контексті трансформації податкової системи. // *Фінанси України*. – 2006. – №5. – С.21 – 29. 13. Чирка Д.М. Напрямки збалансування місцевих бюджетів. // *Фінанси України*. – 1998. – №1. – С.22 – 25. 14. Юрій С.І., Бескид Й.М. Бюджетна система України. – К.: НІОС, 2001.